

Faktablad om landsbygdsprogrammet för Sverige 2014–2020

Landsbygdsprogrammet för Sverige antogs formellt av Europeiska kommissionen den 26 maj 2015. I programmet sammanfattas Sveriges prioriteringar avseende användningen av de nästan 4,3 miljarder euro i offentliga medel som finns tillgängliga under sjuårsperioden 2014–2020 (1,8 miljarder euro från EU-budgeten, varav 18 miljoner euro som överförs från anslagen för direktstöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken för 2014–2015, och 2,5 miljarder euro i nationell medfinansiering plus 2,9 miljarder euro i kompletterande nationell tilläggsfinansiering).

Landsbygdsprogrammet för Sverige är starkt inriktat på att återställa, bevara och förstärka ekosystem med anknytning till jord- och skogsbruk. Mer än 28 % av jordbruksmarken kommer att hanteras inom ramen för avtal som stöder biologisk mångfald och ca 33 % inom ramen för avtal som stöder bättre vattenförvaltning. Som ett svar på behovet av innovation på landsbygden kommer Sverige att genomföra det europeiska innovationspartnerskapet och planerar att skapa ca 170 000 utbildningsplatser. Inom programmet kommer man också att investera i lokal utveckling, där över 50 % av landsbygdsbefolkningen omfattas av s.k. lokala utvecklingsstrategier som genomförs av 48 lokala partnerskap (LAG) runt om i landet. Omkring 387 miljoner euro kommer att användas till bredband, och över 43 % av landsbygdsbefolkningen kan räkna med förbättrade tjänster och förbättrad infrastruktur. Sverige förväntar sig också att landsbygdsprogrammet kommer att stödja skapandet av 3 400 arbetstillfällen på landsbygden, förutom inom jordbrukssektorn.

Stöd till landsbygdsutveckling är den andra pelaren i den gemensamma jordbrukspolitiken, som ger medlemsstaterna EU-finansiering som kan användas på nationell eller regional nivå inom ramen för fleråriga medfinansierade program. Totalt planeras 118 program i de 28 medlemsstaterna. Den nya förordningen om landsbygdsutveckling för perioden 2014–2020 innehåller sex ekonomiska, miljömässiga och sociala prioriteringar, och för programmen finns tydliga mål om vad som ska uppnås. För att samordna åtgärderna bättre och maximera synergieffekterna med övriga europeiska struktur- och investeringsfonder (ESIF), har det ingåtts ett partnerskapsavtal med varje medlemsstat. I avtalet fastställs landets allmänna strategi för EU-finansierade strukturinvesteringar.

Detta faktablad ger en kort översikt över hur landsbygdsprogrammet tar itu med Sveriges utmaningar och möjligheter. I bilagan finns en tabell som visar prioriteringarna och vilka områden man inriktar sig på, tillsammans med deras särskilda mål och budget.

1. LÄGET OCH DE STÖRSTA UTMANINGARNA

Sveriges yta är 438 576 km² inklusive sjöar, av vilken 78 % består av landsbygd. Jordbruksmarken täcker runt 3,1 miljoner hektar vilket uppgår till 8,4 % av markytan. Skogsmark uppmäter 68 % av totala ytan. Jordbrukets andel av BNP 2012 var 0,4 %, vilket var lägre än EU-genomsnittet. Den svenska jordbruksmarken är ojämnt spridd över landet och finns främst i den södra delen. I de fyra nordligaste länen, som utgör nästan hälften av Sveriges totala yta, finns det bara 7 % jordbruksmark.

Antalet företag håller på att minska, men samtidigt växer de kvarvarande företagen i storlek. En genomsnittlig gård omfattar 43 hektar. Omkring hälften av jordbruksmarkerna är klassificerade som områden med naturliga begränsningar. Skogsindustrin är en av de viktigaste näringsgrenarna i Sverige, och den är fortfarande en av de mest konkurrenskraftiga på internationell nivå. Sverige har stora vattenresurser, och nästan en tiondel av landets totala yta utgörs av ca 100 000 sjöar.

Jordbrukets struktur och produktion skiljer sig runt om i landet. I de fyra nordligaste länen dominerar boskapsuppfödning och andelen små gårdar är viktig. I mellersta Sverige finns det många stora åkerbruk och färre små gårdar. I söder är skog, boskapsuppfödning och åkerbruk viktiga jordbruksnäringar.

I och med strukturförändringarna inom jord- och skogsbrukssektorn har andra näringar på landsbygden blivit allt viktigare för försörjnings- och sysselsättningsmöjligheterna. Landsbygdsekonomin är emellertid fortfarande starkt beroende av jord- och skogsbruket och anknutna näringar. Det minskande antalet aktiva gårdar riskerar att leda till en dålig användning av de resurser som finns på landsbygden i form av mark, byggnader och arbetskraft. Den tillämpade forskningen och spridningen av resultat till jordbrukare och företag på landsbygden utgör en utmaning.

Lönsamheten har under de senaste åren varierat kraftigt inom enskilda produktionssektorer. Svinuppfödningen drabbades hårt av låga priser och höga kostnader under 2011 och 2012, och även mjölkbönderna har fått se en kraftig minskning av lönsamheten. För år 2013 visade beräkningarna att spannmålsproduktionen drabbades av de största svårigheterna. En färsk studie visar att lönsamheten för 2013, när det gäller alla produktionssektorer, låg under de nivåer som krävs för att skapa hållbar tillväxt och sysselsättning.

2. HUR KOMMER SVERIGES LANDSBYGDSPROGRAM ATT TA ITU MED DESSA UTMANINGAR?

För att ta itu med dessa utmaningar kommer Sveriges landsbygdsprogram att finansiera åtgärder enligt totalt sex möjliga prioriteringar för landsbygdsutveckling – med särskild tonvikt på prioritering 4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket. Inriktningen för varje prioritering förklaras kortfattat nedan.

Kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden

Framgångsrika innovationssystem är avgörande för att stärka verksamheten på landsbygden och för att utveckla bättre metoder för att möta miljö- och klimatutmaningarna. Det europeiska innovationspartnerskapet skapar förutsättningar för att tillgodose detta behov, och inom landsbygdsprogrammet kommer denna metod att inriktas på att stärka konkurrenskraften. Nästan 9 % av utgifterna inom landsbygdsprogrammet kommer att användas för innovation, samarbete och kunskap. Sverige satsar också på att skapa 710 samarbetstillfällen. Stöd ges också för att stimulera kunskapsöverföringen för att stärka konkurrenskraften, och även för att ta itu med miljöutmaningarna. Man planerar att låta nästan 170 000 personer delta i utbildningsverksamhet. Denna prioritering kommer också att hjälpa jordbrukssektorn och landsbygdsföretag att införliva resultaten av forskning och innovation i sina produktionssystem.

Jordbrukssektorns och det hållbara skogsbrukets konkurrenskraft

För att stärka konkurrenskraften inriktar man sig på att förbättra gårdarnas ekonomiska resultat och underlätta omstruktureringen och moderniseringen av jordbruksföretag. Syftet är att öka marknadsdeltagandet och diversifiera jordbruksverksamheterna. Nästan 5 % av gårdarna har valts ut för stöd inom denna prioritering. Man förväntar sig att 550 unga jordbrukare också kommer att gynnas av investeringsstöd, vilket är

avgörande för deras verksamhetsutveckling. Åtgärderna inom denna prioritering syftar också till att stödja etableringen av nya jordbrukare och till att förenkla processen för att ta över befintliga gårdar. Sektorn genomgår strukturella förändringar, och med en ökad globalisering skulle nya samarbetsformer kunna leda till en förbättring av konkurrensen och lönsamheten.

Organisationen av livsmedelskedjan, inbegripet bearbetning och marknadsföring av jordbruksprodukter, djurens välbefinnande och riskhanteringen inom jordbruket

Kompetensutveckling och rådgivning ses som avgörande för att starta småskalig, gårdsrelaterad produktion där traditionell kunskap är en resurs. När dessa småskaliga producenter bygger upp kunskap kan investeringsstödet underlätta etableringen av företag. Sverige riktar 3 % av det offentliga stödet inom landsbygdsprogrammet till djurens välbefinnande för att säkra ett högt konsumentförtroende för produkterna. Flera insatser gör det möjligt för olika aktörer i livsmedelskedjan att arbeta tillsammans för att öka värdet på jordbruksprodukterna och förbättra djurens välbefinnande. En välfungerande samarbetsmekanism kan främja utvecklingen av lokala marknader, nya produkter och funktionaliteten hos eller delandet av anläggningar och resurser.

Återställande, bevarande och förbättring av ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket

Genom olika former av kompetensutvecklingsinitiativ kommer jordbrukare och andra som utför miljöarbete att kunna arbeta med en högre kvalitet tack vare en bättre förståelse för reglerna för miljöersättning, stöd till ekologisk produktion och miljöinvesteringar. Omkring 28 % av jordbruksmarken kommer att hanteras inom ramen för avtal om biologisk mångfald, 33 % inom ramen för avtal om en bättre vattenförvaltning och 35 % inom ramen för avtal om markförvaltning.

Genom att främja samarbete mellan olika aktörer kan de lokala miljöeffekterna av både miljö- och klimatvänliga jordbruk och miljöinvesteringar stärkas. Samarbetsåtgärder inom ramen för denna prioritering kommer enligt planerna att stödjas med 10,5 miljoner euro.

Stöd för ekologisk produktion och stöd till minskat kväveläckage, skyddsområden och vallodling samt miljöinvesteringar i form av våtmarker är också delar av åtgärderna för att förbättra vatten- och markförvaltningen. Drygt 11 % av den totala budgeten kommer att användas för ekologisk jordbruksverksamhet. Detta omfattar 420 000 hektar.

Resurseffektivitet och klimat

Förutom att främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi, bidrar energieffektivitet till att förbättra gårdarnas livskraftighet och konkurrenskraft och till att skapa nya arbetstillfällen och andra företag på landsbygden. Pilotprojekt kan också bidra till utvecklingen av nya effektiva tekniker och metoder för att minska användningen av energi. I Sverige kommer ett stöd som är värt mer än 75 miljoner euro att riktas till investeringar inom denna prioritering.

Social delaktighet och lokal utveckling på landsbygden

De valda åtgärderna kommer att bidra till effektiva tjänster och infrastrukturer som kommer att göra landsbygden mer attraktiv att bo och arbeta i. Arbetet med att bevara och utveckla kulturarvet och att ge bättre möjligheter till kultur- och fritidsaktiviteter är också steg i denna riktning. Femtio lokala aktionsgrupper inom Leaderprogrammet kommer att genomföra sina lokala utvecklingsstrategier. Strategierna kommer att omfatta ca 50 % av landsbygdsbefolkningen och förväntas skapa 1 700 arbetstillfällen. Ytterligare 1 700 arbetstillfällen kommer också att skapas utanför jordbruket genom denna prioritering. Investeringar i bredbandsinfrastruktur kan göras mer effektiva och

med högre kvalitet med hjälp av förstudier eller andra samordnade insatser inom ramen för samarbetet innan själva investeringen. Sverige bedömer att 43 % av befolkningen på landsbygden kommer att gynnas av förbättrade tjänster eller förbättrad infrastruktur genom lokala utvecklingsåtgärder, och ytterligare 7 % genom IKT-åtgärder.

De fyra **största åtgärderna inom landsbygdsprogrammet** med hänsyn till budgeten (total offentlig finansiering) är följande:

- 975 miljoner euro som tilldelats åtgärd 13: Stöd till områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar.
- 963 miljoner euro som tilldelats åtgärd 10: Miljö- och klimatvänligt jordbruk.
- 558 miljoner euro som tilldelats åtgärd 7: Grundläggande tjänster och förnyelse av samhällen på landsbygden.
- 491 miljoner euro som tilldelats åtgärd 11: Ekologiskt jordbruk.

Bilaga 1: Vägledande offentligt stöd för landsbygdsprogrammet i Sverige

Mål	Åtgärd	Offentliga anslag	procent
Prioritering 1: Kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk på landsbygden¹			
1A: Främja innovation, samarbete, kunskapsbas 8,93 % av landsbygdsprogrammets utgifter	01 kunskap		
	02 rådgivningstjänster		
	16 samarbete		
1B: Stärka banden (med forskning etc.) 710 samarbetsprojekt	16 samarbete		
1C: Utbildning 169 400 deltagare	01 kunskap		
Prioritering 2: Jordbruksföretagens livskraft och deras konkurrenskraft samt hållbar skogsförvaltning		358 569 218	8,34 %
2A: Ekonomiskt resultat, omstrukturering och modernisering 4,92 % av jordbruksföretag med stöd från landsbygdprogrammet	01 kunskap	18 011 471	0,42 %
	02 rådgivningstjänster	11 948 203	0,28 %
	04 investeringar	275 819 224	6,41 %
	16 samarbete	36 621 607	0,85 %
2B: Generationsskifte 0,77 % av företag med stöd för affärsutveckling / investeringar för unga jordbrukare	06 jordbruks-/affärsutveckling	16 168 713	0,38 %
Prioritering 3: Organisationen av livsmedelskedjan, inbegripet bearbetning och marknadsföring av jordbruksprodukter, djurens välbefinnande och riskhantering		189 229 285	4,40 %
3A: Förbättra primärproducenternas konkurrenskraft 0,28 % av jordbruksföretagen får stöd för deltagande i kvalitetssystem, lokala marknader och korta leveranskedjor, samt producentgrupper/producentorganisationer.	01 kunskap	13 280 573	0,31 %
	02 rådgivningstjänster	10 691 749	0,25 %
	04 investeringar	8 916 570	0,21 %
	14 djurens välbefinnande	126 615 290	2,94 %
	16 samarbete	29 725 103	0,69 %

¹ Ingen finansiell tilldelning visas för prioritering 1 eftersom utgifterna fördelas inom andra fokusområden.

Prioritering 4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket²		2 624 336 911	61,0 %
4A Biologisk mångfald	01 kunskap	74 873 066	1,74 %
0,03 % enligt avtal om att förbättra olika typer av skogsområden	02 rådgivningstjänster	44 712 401	1,04 %
	04 investeringar	8 559 907	0,20 %
27,72 % enligt avtal om att förbättra jordbruksmarken	07 grundläggande tjänster	45 058 399	1,05 %
	08 skogsbruk	11 888 760	0,28 %
4B Vattenförvaltning	10 miljö- och klimatvänliga jordbruk	963 139 413	22,4 %
33,25 % enligt avtal om att förbättra jordbruksmarken	11 ekologiskt jordbruk	490 756 110	11,4 %
4C Markerosion och förvaltning	13 områden med naturliga begränsningar	974 759 405	22,7 %
35,03 % enligt avtal om att förbättra jordbruksmarken	16 samarbete	10 589 450	0,25 %
Prioritering 5: Resurseffektivitet och övergång till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorerna		76 803 898	1,79 %
5C Förnybar energi	04 investeringar	8 303 021	0,19 %
Totala investeringar i produktion av förnybar energi 75 175 447	06 jordbruks-/affärsutveckling	16 574 209	0,39 %
	16 samarbete	3 629 393	0,08 %
5D Minskning av utsläpp av växthusgaser och ammoniak	04 investeringar	9 473 646	0,22 %
5,65 % av djurenheterna berörs av investeringar i djurförvaltning som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och/eller ammoniak.	06 jordbruks-/affärsutveckling	33 290 223	0,77 %
	16 samarbete	5 533 406	0,13 %

² Utgifterna inom prioritering 4 är avsedda för prioriteringen som helhet, inte för enskilda fokusområden.

Prioritering 6: Social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden		895 284 713	20,8 %
6A Diversifiering, etablering av små företag och skapande av arbetstillfällen 1 700 arbetstillfällen skapades inom projekt som erhöll stöd.	01 kunskap	17 476 477	0,41 %
	02 rådgivnings-tjänster	11 674 762	0,27 %
	04 investeringar	5 944 380	0,14 %
	06 jordbruks-/affärsutveckling	65 150 403	1,51 %
	16 samarbete	29 558 999	0,69 %
6B Främjande av lokal utveckling 52,50 % av landsbygds-befolkningen omfattas av lokala utvecklingsstrategier. 43,08 % av landsbygds-befolkningen gynnas av förbättrade tjänster/infrastrukturer 1 700 nya arbetstillfällen (genom Leaderprogrammet)	01 kunskap	5 351 609	0,12 %
	02 rådgivnings-tjänster	6 555 423	0,15 %
	07 grundläggande tjänster	125 968 415	2,93 %
	16 samarbete	38 212 110	0,89 %
	19 Leader-programmet och lokalt ledd utveckling	200 238 380	4,66 %
6C Tillgång till IKT och dess kvalitet 7,00 % av landsbygds-befolkningen gynnas av nya eller förbättrade tjänster/infrastrukturer (IKT).	07 grundläggande tjänster	387 365 912	9,01 %
	16 samarbete	1 787 843	0,04 %
Tekniskt stöd		156 097 071	3,63 %
Totala offentliga utgifter (i euro)		4 300 321 096	100 %